

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อินเทอร์เน็ต (internet) เป็นการเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์ในระบบเครือข่ายที่สามารถติดต่อสื่อสารกันทั่วโลก อาจกล่าวได้ว่าอินเทอร์เน็ตเป็นระบบเครือข่ายของระบบเครือข่าย (network of networks) ที่สื่อสารกันด้วยโปรโตคอล tcp/ip (transmission control protocol/internet protocol) สิ่งที่ใช้ได้รับประโยชน์จากระบบอินเทอร์เน็ต คือ การรับส่งข้อมูลข่าวสาร หรือสารสนเทศ (information) จากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งผ่านระบบการสื่อสารในเวลาอันรวดเร็ว เป็นเสมือนห้องสมุดขนาดใหญ่ที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตได้ทั่วโลกโดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่

อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางการสื่อสารที่บรรณารักษ์ได้ใช้ประโยชน์อย่างมาก เนื่องจากบรรณารักษ์เกี่ยวข้องกับการจัดการและการบริการสารสนเทศ โดยมีการจัดการในลักษณะแหล่งข้อมูล (source of information) เริ่มจากกระบวนการในการจัดหาหรือ พัฒนาการยืม-คืนงานบริการสารสนเทศ งานฝึกอบรม และงานแนะนำการใช้สารสนเทศทรัพยากร การวิเคราะห์และการจำแนกหมวดหมู่ทรัพยากร การทำดัชนี และสาระสังเขปของงานบริการ (น้ำทิพย์ วิภาวิน, 2542, หน้า 23)

จากยุคที่ผู้ใช้ทุกคนต้องเดินทางมาใช้ข้อมูลที่ห้องสมุด โดยห้องสมุดมีลักษณะโดดเด่นทางกายภาพที่เป็นศูนย์รวมของแหล่งข้อมูลสำหรับผู้เฝ้าหาความรู้และวิชาการ เมื่อมาถึงยุคที่ผู้ใช้ไม่ว่าจะอยู่ที่บ้านหรือที่ทำงานก็สามารถใช้บริการสืบค้นข้อมูลจากห้องสมุดได้และติดต่อบรรณารักษ์เพื่อขอใช้บริการสารสนเทศในลักษณะออนไลน์หรือการสำรวจข้อมูลก่อนที่จะเดินทางมาห้องสมุดที่เป็นเช่นนั้นก็เนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งในด้านการสื่อสาร และคอมพิวเตอร์ ทำให้ระบบงานของห้องสมุดได้รับการปรับปรุงให้มีระบบ งานข้อมูลและการสืบค้นออนไลน์แทนการใช้บัตรรายการ การพัฒนาฐานข้อมูลห้องสมุดโดยการใช้โปรแกรมที่ออกแบบสำหรับการบริหาร และจัดการระบบงานห้องสมุดโดยเฉพาะ ที่เรียกว่า ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ (library integrated system) หรือ (library automation) โปรแกรมระบบห้องสมุดอัตโนมัติ ช่วยให้กระบวนการทำงานของบรรณารักษ์ได้รับการปรับปรุงให้ทำงานได้สะดวก และมีประสิทธิภาพ

ยิ่งขึ้นโดยไม่ต้องทำงานซ้ำซ้อน สิ่งที่ใช้บริการได้รับประโยชน์จากการนำระบบห้องสมุดอัตโนมัติมาใช้คือ ผู้ใช้สามารถสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลห้องสมุด โดยสามารถตรวจสอบสถานะของทรัพยากรนั้น ๆ ว่าอยู่ ณ ที่ใด มีใครยืมไปแล้วและจะนำส่งคืนเมื่อไหร่ สามารถแจ้งความจำนงค์การจอง และการสำรองทรัพยากรนั้นได้ ซึ่งสัมพันธ์กับงานบริการ ยืม-คืน ที่รวดเร็ว โดยทุกโปรแกรมได้จำลองขั้นตอนการทำงานในแต่ละหน้าทำงาน ที่บรรณารักษ์ต้องทำไว้ทุกขั้นตอน และห้องสมุดทุกแห่งจำเป็นต้องมีระบบฐานข้อมูลเป็นของตนเอง หรือร่วมมือกับห้องสมุดอื่นจัดทำฐานข้อมูล ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพในการทำงานและเพื่อให้ผู้ใช้ได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง เมื่อห้องสมุดมีระบบฐานข้อมูลแล้วจึงจะมีการใช้โปรแกรมต่อประสานร่วมสำหรับเกตเวย์ (common gateway interface) เพื่อให้ผู้ใช้สามารถสืบค้นข้อมูลผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยมีการติดตั้งเครื่องบริการเว็บห้องสมุด (library web server) ที่เชื่อมต่อกับระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อให้บริการฐานข้อมูลห้องสมุดผ่านอินเทอร์เน็ต

ลักษณะของการบริการฐานข้อมูลห้องสมุดออนไลน์ในระยะแรก เป็นการบริการรายการบรรณานุกรมเพื่อการอ้างถึงแหล่งข้อมูลเท่านั้น ปัจจุบันผู้ใช้บริการต้องการที่จะได้รับเนื้อหาสารสนเทศ (content) หรือ (information) โดยตรงมากกว่าการได้รับการอ้างถึงแหล่งข้อมูล เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศทางการสื่อสารข้อมูล และการพัฒนาธุรกิจทางอินเทอร์เน็ต ห้องสมุดจึงต้องมีการพัฒนาทรัพยากรทางด้านสารสนเทศเพื่อให้ผู้ใช้บริการได้รับข้อมูลที่ต้องการได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง เช่น การบอกรับหนังสือ วารสาร หรือเอกสารต่าง ๆ และให้บริการฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์แต่ละสาขาทางวิชาการ จะอยู่ในรูปซีดีรอมหรือการให้บริการผ่านอินเทอร์เน็ต รวมถึงวารสารอิเล็กทรอนิกส์ นอกเหนือจากการให้บริการทรัพยากรสิ่งพิมพ์ และสิ่งไม่ตีพิมพ์ที่มีในห้องสมุด และห้องสมุดได้มีการพัฒนาทรัพยากรห้องสมุดให้อยู่ในรูปดิจิทัลเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากร และเพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงทรัพยากรนั้นสะดวกโดยสามารถใช้พร้อมกันได้หลายคน และทรัพยากรนั้นไม่ชำรุดเสียหาย ได้แก่ สิ่งพิมพ์หายาก สิ่งพิมพ์ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และอารยธรรม สิ่งพิมพ์ที่ไม่มีการตีพิมพ์ซ้ำ หรือมีผู้ใช้บริการจำนวนมาก ซึ่งการเสนอข้อมูลไม่เพียงแต่อยู่ในรูปตัวอักษรเท่านั้น แต่สามารถเสนอข้อมูลที่เป็น เสียง ภาพเคลื่อนไหว ที่รวมเรียกว่าสื่อประสม (multimedia)

การจัดการระบบฐานข้อมูลที่จัดเก็บเอกสารเต็มรูปแบบ (full-text) และสื่อประสมโดยการจัดเก็บทรัพยากรเหล่านั้นอยู่ในรูปดิจิทัล เรียกว่าห้องสมุด ดิจิตอล (digital library) ซึ่งผู้ใช้สามารถสืบค้นข้อมูลเอกสาร ได้เต็มรูปแบบ และสามารถที่จะเลือกชมสื่อประสมผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และนอกจากนี้ก็ยังมีการพัฒนาการใช้สารสนเทศผ่านอินเทอร์เน็ต ทำให้เกิดแนวคิดที่จะให้บริการแบบห้องสมุดเสมือน (the virtual library) โดยห้องสมุดนี้จะไม่มีสภาพทาง

กายภาพ แต่มีการจัดเก็บข้อมูลไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่ายเพื่อให้ผู้ใช้สามารถเรียกใช้ข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายที่จะเกิดจากการสืบค้นข้อมูล และมีการเชื่อมโยงข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ให้ผู้ใช้ได้รับความสะดวกในการค้นข้อมูล อย่างไรก็ตามแนวคิดเรื่องห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ และห้องสมุดดิจิทัลนั้น ก็ยังคงให้ความสำคัญในการบริการสารสนเทศในรูปสื่อทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นสิ่งพิมพ์ สิ่งไม่ตีพิมพ์หรือสื่อในรูปดิจิทัล โดยห้องสมุดยังคงทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ แหล่งภูมิปัญญาและการศึกษาตลอดชีพ

อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสารที่ช่วยให้ผู้ใช้ได้รับสารสนเทศที่รวดเร็ว เครือข่ายอินเทอร์เน็ต สามารถนำมาใช้ในการจัดระบบทางการศึกษา เช่น การจัดระบบห้องสมุด การบริหารงานของฝ่ายธุรการ ค้นคว้าข้อมูลการเรียน การสอนทางไกลโดยใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ให้ได้ประโยชน์สูงสุด และลดความซ้ำซ้อนการปฏิบัติงาน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสืบค้นแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย และเป็นมาตรฐานเดียวกันตลอดจนเพิ่มศักยภาพของการให้บริการข้อมูลที่สะดวกรวดเร็วตรงความต้องการของผู้ใช้ รวมทั้งส่งเสริมการวิจัยและพัฒนากระบวนฐานข้อมูล และระบบสารสนเทศต่าง ๆ ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญสำหรับการวิจัย และพัฒนาการศึกษา จากการที่เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เริ่มต้นจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกา และได้ประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายทำให้มีการขยายระบบอินเทอร์เน็ตไปเกือบทุกประเทศในโลก มหาวิทยาลัยต่าง ๆ จึงได้ให้ความสนใจ และตื่นตัวอย่างมากในการสร้างเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในมหาวิทยาลัยของตนเอง เพราะนอกจากจะเป็นการนำเอาระบบอินเทอร์เน็ตมาใช้ประโยชน์ภายในมหาวิทยาลัยแล้ว ยังสามารถเป็นระบบที่ใช้เชื่อมโยงกับโลกภายนอกในการค้นคว้าข้อมูล การแลกเปลี่ยนข้อมูลและการสื่อสารกันได้อย่าง รวดเร็ว จากสาเหตุดังกล่าวได้ทำให้มหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและเอกชนมีการดำเนินงาน และมี เป้าหมายให้คณาจารย์ บุคลากร นิสิต นักศึกษาได้เรียนรู้การใช้ระบบอินเทอร์เน็ตให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน

การสร้างระบบเครือข่ายมหาวิทยาลัย (campus network) เป็นการส่งเสริมทางด้านการศึกษาและพัฒนาเทคโนโลยี (ยีน ภู่วรรณ, 2538, หน้า 12-15) โดยทั่วไป ระบบข่ายงานในมหาวิทยาลัยประกอบด้วย

1. อินเทอร์เน็ตในงานลงทะเบียนนักศึกษา เพื่อช่วยในการบริการการลงทะเบียนของนักศึกษาให้สะดวกรวดเร็วโดยการลดขั้นตอนบางอย่างได้ เช่น การลงทะเบียนเรียนผ่านธนาคาร
 2. อินเทอร์เน็ตในการค้นคว้าข้อมูล เพื่อประโยชน์ในการให้บริการห้องสมุด
- ตลอด 365 วัน

3. อินเทอร์เน็ตในการรับส่งข่าวสาร การแลกเปลี่ยนข่าวสาร การทำหน้าที่เป็นหนังสือคู่มือมหาวิทยาลัย วารสาร และงานวิจัย เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารด้านประชาสัมพันธ์
4. อินเทอร์เน็ตในการส่งงานนักศึกษา การฝากข้อความถึงบุคคล การทำรายงานกลุ่ม
5. อินเทอร์เน็ตในการประเมินผลการศึกษา
6. อินเทอร์เน็ตในงานจัดทำทะเบียนประวัตินักศึกษา

สำหรับในประเทศไทย ได้เริ่มมีการเชื่อมโยงเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ต ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 โดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีการเชื่อมโยงระบบเครือข่ายงานคอมพิวเตอร์ เพื่อที่จะจัดส่งอิเล็กทรอนิกส์เมลล์กับประเทศออสเตรเลีย ซึ่งทำให้ระบบอิเล็กทรอนิกส์เมลล์ มีการต่อเชื่อมกับอินเทอร์เน็ตเป็นครั้งแรก ในช่วงเวลาเดียวกัน กระทรวงวิทยาศาสตร์โดยศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ ได้มีโครงการเชื่อมโยงเครือข่ายคอมพิวเตอร์ระหว่างมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ซึ่งต่อมาได้มีการพัฒนาขึ้นมาเรื่อย ๆ และในปี พ.ศ. 2535 ที่สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นหนึ่งในสมาชิกของอินเทอร์เน็ต เพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้า วิจัย อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่การเรียนการสอน การค้นคว้า และการวิจัยของคณาจารย์ บุคลากร นิสิตนักศึกษาได้เป็นอย่างดีในการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตครั้งนี้ใช้วิธีต่อกับบริษัทยูเน็ต (uunet) ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นบริษัทที่ให้บริการเครือข่ายโดยไม่หวังผลกำไร ต่อมามหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่มีการต่อเชื่อมอยู่กับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีความเห็นตรงกันว่าควรมีส่วนร่วมในค่าใช้จ่าย เหล่านี้จึงร่วมกันเกิดเป็นไทยเน็ต (thainet) ซึ่งประกอบด้วย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัย อัญสัมชัญ สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (ait) มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีรวมทั้งหมด 6 สถาบัน นอกจากนี้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ยังมีโครงการเกี่ยวกับห้องสมุดที่ใช้อินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นพื้นฐานในการสืบค้นข้อมูล นั่นคือโครงการ จุฬาลินเน็ต (chulalinet) เป็นการสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับห้องสมุดผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (สมใจ บุญศิริ, 2539, หน้า 2)

การใช้ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตกับงานห้องสมุดที่สำคัญคือช่วยในการปฏิบัติงานในห้องสมุดสะดวกรวดเร็วและประหยัด เช่น งานพัฒนาทรัพยากรห้องสมุด การสั่งซื้อโดยระบบออนไลน์ (online) หรืองานวารสาร การทวงถามและการบอกรับวารสารผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต อีกทั้งบรรณารักษ์สามารถติดต่อกับเพื่อนร่วมงานกับห้องสมุดอื่น ๆ ได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายและเสียเวลาในการเดินทาง ช่วยให้เกิดการแบ่งปันทรัพยากรสารสนเทศระหว่างกัน และระหว่างห้องสมุดทั่วโลก ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตช่วยสร้างให้เกิดชุมชนห้องสมุดขนาดใหญ่ที่ทุกคนสามารถเลือกใช้บริการได้ตามความสนใจจากแหล่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั่วโลกและจากการขยายตัวรวดเร็วของระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ข้อมูล ข่าวสารจำนวนมากได้ถูกจัดเก็บในระบบ

เครือข่ายจึงก่อให้เกิดแหล่งความรู้อันมหาศาล ซึ่งห้องสมุดในฐานะที่เป็นแหล่งจัดเก็บ และเผยแพร่ทรัพยากรสารสนเทศ จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองในการให้บริการ และการดำเนินงาน บรรณารักษ์ และนักเอกสารสนเทศจะต้องมีความรู้ เรื่องวิธีการเข้าถึง แหล่งข้อมูลในเครือข่ายและลักษณะของข้อมูล ความเปลี่ยนแปลงของการบริการในระบบ เครือข่าย การใช้ประโยชน์จากเครือข่ายในการดำเนินงานห้องสมุด รวมทั้งวิธีการสืบค้นข้อมูล อย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวข้องกับการใช้บริการอินเทอร์เน็ต ในการ ปฏิบัติงานห้องสมุดนั้น ทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่ายังมีการศึกษาในเรื่องการใช้ อินเทอร์เน็ตในห้องสมุดมีน้อย ซึ่งมางานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตของบุคลากรใน แต่ละงานในห้องสมุดดังนี้

การใช้ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะ จากผลการวิจัยพบว่าบรรณารักษ์ในห้องสมุดเฉพาะในประเทศแคนาดา จะให้บริการไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็น อันดับหนึ่ง ร้อยละ 93 บริการที่ให้อันดับสอง คือ การประชุมอิเล็กทรอนิกส์ร้อยละ 61 อันดับสาม คือ การถ่ายโอนแฟ้มข้อมูล ร้อยละ 39 การถ่ายโอนแฟ้มข้อมูลและการแลกเปลี่ยนข้อมูลร้อยละ 37 การวิจัยและการจัดพิมพ์ร้อยละ 22 และน้อยที่สุดคือ การสื่อสารส่วนบุคคลและกิจกรรม นันทนาการร้อยละ 11 (Sharyn, 1992, pp. 211-215 อ้างถึงใน พรพรรณ บุญยະติม, 2540, หน้า 54-55)

การใช้ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่ใช้บริการจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) ในการติดต่อจดหมายมากที่สุด งานวิเคราะห์จะใช้บริการ เทลเน็ต (telnet) ในการตรวจสอบรายการบรรณานุกรม (พรพรรณ บุญยະติม, 2540, บทคัดย่อ)

จากงานวิจัยทั้ง 2 ที่กล่าวมามีความสัมพันธ์กัน คือผู้ใช้ส่วนใหญ่ใช้บริการจดหมาย อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) มากที่สุด ถึงแม้วัตถุประสงค์ของการใช้จะแตกต่างกันออกไปตามแต่ละ หน้าที่งานที่ปฏิบัติ งานวิจัยส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาถึงสภาพการใช้และปัญหาการใช้บริการ ใน ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ใช้ในห้องสมุดเท่านั้น ยังไม่มีการศึกษาถึงการใช้อินเทอร์เน็ตของ บุคลากรในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ว่าได้รับ ประโยชน์ ปัญหาจากการใช้อินเทอร์เน็ต และความต้องการใช้อินเทอร์เน็ต ในการใช้อินเทอร์เน็ต ในห้องสมุด ซึ่งในปัจจุบันห้องสมุดในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ได้นำระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มาใช้ ในห้องสมุดเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรใน ห้อง สมุดของสถาบันนั้น ๆ ห้องสมุดในสถาบันอุดมศึกษาบางแห่งได้เปิดบริการให้แก่ผู้ใช้ ได้แก่ นิสิต

นักศึกษา คณาจารย์ และบุคลากรของมหาวิทยาลัย ได้สืบค้นข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยได้ทั่วโลก การใช้อินเทอร์เน็ตในงานห้องสมุดนั้น บุคลากรของห้องสมุดจะต้องมีความรู้ มีทักษะในการใช้ระบบอินเทอร์เน็ตอย่างถูกต้อง และได้ประโยชน์จากการสืบค้นข้อมูล

จากสภาพและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากรคนหนึ่งปฏิบัติงานในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และเห็นความสำคัญของการใช้อินเทอร์เน็ตในงานห้องสมุด จึงสนใจทำการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ เพื่อศึกษาในรายละเอียดเกี่ยวกับ สภาพการใช้ ประโยชน์ ปัญหา และความต้องการจากการใช้อินเทอร์เน็ต ของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในแต่ละแผนกในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อให้ได้ข้อมูล ที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เป็นแนวทางแก่ผู้บริหารในการรับบุคลากรเข้ามาปฏิบัติงานในห้องสมุด ช่วยในการวางแผนงาน การตัดสินใจในการนำเอาอินเทอร์เน็ตมาใช้งานในห้องสมุด และเพื่อเพิ่มศักยภาพในการใช้อินเทอร์เน็ตของบุคลากรในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้อินเทอร์เน็ตของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อศึกษาประโยชน์จากการใช้อินเทอร์เน็ต ของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
3. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ต ของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
4. เพื่อศึกษาความต้องการจากการใช้อินเทอร์เน็ต ของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

คำถามในการวิจัย

1. สภาพการใช้อินเทอร์เน็ตของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในแต่ละงานในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพและปริมณฑล เป็นอย่างไร
2. บุคลากรที่ปฏิบัติงานในแต่ละงานในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ได้รับประโยชน์จากการใช้อินเทอร์เน็ตในระดับใด
3. บุคลากรที่ปฏิบัติงานในแต่ละงานในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพและปริมณฑล มีปัญหาจากการใช้อินเทอร์เน็ตในระดับใด

4. บุคลากรที่ปฏิบัติงานในแต่ละงานในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จะมีความต้องการจากการใช้อินเตอร์เน็ตในระดับใด

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ใช้อินเตอร์เน็ต จำนวน 371 คน จากสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 20 สถาบัน ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	11. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
2. มหาวิทยาลัยเกริก	12. มหาวิทยาลัยศรีปทุม
3. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต	13. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
4. มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น	14. มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
5. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร	15. มหาวิทยาลัยอิสเทิร์นเอเชีย
6. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย	16. วิทยาลัยคริสเตียน
7. มหาวิทยาลัยรัชต์ภาคย์	17. วิทยาลัยรัตนบัณฑิต
8. มหาวิทยาลัยสยาม	18. วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
9. มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ	19. วิทยาลัยดุสิตธานี
10. มหาวิทยาลัยรังสิต	20. วิทยาลัยปทุมธานี

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

- 2.1.1 บุคลากร
- 2.1.2 งาน แบ่งออกเป็น 6 งาน
- 2.1.3 งานจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ
- 2.1.4 งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ
- 2.1.5 งานวารสารและสิ่งพิมพ์
- 2.1.6 งานโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์
- 2.1.7 งานบริการสารสนเทศ
- 2.1.8 งานอื่น ๆ

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 สภาพการใช้อินเตอร์เน็ตของบุคลากร ที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2.2.2 ประโยชน์ที่จากการใช้อินเตอร์เน็ตของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2.2.3 ปัญหาจากการใช้อินเตอร์เน็ตของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2.2.4 ความต้องการจากการใช้อินเตอร์เน็ตของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงสภาพการใช้อินเตอร์เน็ตของบุคลากรในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อทราบถึงประโยชน์ ปัญหา และความต้องการจากการใช้อินเตอร์เน็ตของบุคลากรในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
3. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนา และเพิ่มทักษะในด้านการใช้อินเตอร์เน็ตให้บุคลากรในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
4. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารในการพัฒนาบุคลากรที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดและช่วยในการตัดสินใจที่จะนำอินเตอร์เน็ตเข้ามาใช้ในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพและปริมณฑล

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. อินเทอร์เน็ต (internet) คือ ระบบการสื่อสารบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่บุคลากรในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ใช้ติดต่อสื่อสารกับแหล่งความรู้หรือแหล่งข้อมูลได้ทั่วโลกสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วไม่ว่าข้อมูลนั้นจะอยู่ในรูปแบบตัวอักษร เสียง ภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหว และที่สำคัญคือ สามารถใช้ทรัพยากรสารสนเทศต่าง ๆ ร่วมกันระหว่างห้องสมุดได้ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ การบริการบนอินเทอร์เน็ต มีดังนี้

1.1 บริการไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail : electronic mail) หมายถึง ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ที่ใช้คอมพิวเตอร์ในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคลากรในห้องสมุดอุดมศึกษาเอกชนจากที่หนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่งโดยการส่งข่าวสารผ่านระบบเครือข่ายงานการสื่อสาร ด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

1.2 บริการถ่ายโอนแฟ้มข้อมูล (ftp : file transfer protocol) หมายถึง การคัดลอกไฟล์ หรือ การทำสำเนาข้อมูล จากเครื่องคอมพิวเตอร์ของห้องสมุดหนึ่งซึ่งต่ออยู่บนเครือข่าย

อินเทอร์เน็ตมายังเครื่องคอมพิวเตอร์อีกเครื่องหนึ่งที่บุคลากรกำลังใช้งานอยู่

1.3 บริการสืบค้นข้อมูล เวิลด์ ไวด์ เว็บ (www : world wide web) หมายถึง การสืบค้นข้อมูลสารสนเทศในฐานข้อมูลต่าง ๆ และฐานข้อมูลจากห้องสมุด ที่ใช้ระบบเครือข่าย อินเทอร์เน็ตจะสามารถสืบค้นข้อมูลจากสถานที่ต่าง ๆ ได้ทั่วโลก

1.4 การสนทนาออนไลน์ (online conversation) หมายถึง การให้บริการในลักษณะของการสนทนากันของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในห้องสมุด ที่ใช้ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสามารถพูดคุยโต้ตอบกันโดยการคีย์ตัวอักษรผ่านหน้าจอคอมพิวเตอร์

2. บุคลากร หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขต กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ซึ่ง แบ่งออกเป็น 6 งาน คือ งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ งานจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ งานโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์ งานวารสารและสิ่งพิมพ์ งานบริการ และงานอื่น ๆ (งานธุรการ และงานซ่อมบำรุง) ในจำนวน 20 สถาบันการศึกษา

3. สภาพการใช้อินเทอร์เน็ต หมายถึง ลักษณะการใช้อินเทอร์เน็ตในห้องสมุดในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเลือกใช้บริการบนอินเทอร์เน็ต ภูมิวิธีการใช้อินเทอร์เน็ตในห้องสมุด เวลาในการใช้ ช่วงระยะเวลาที่ใช้ ความถี่ในการใช้ ข้อจำกัดในการใช้ และงานที่จะนำไปใช้

4. ประโยชน์จากการใช้บริการบนอินเทอร์เน็ต หมายถึง การได้ประโยชน์จากการใช้บริการบนอินเทอร์เน็ตทางด้าน บริการถ่ายโอนแฟ้มข้อมูล บริการสนทนาออนไลน์ บริการไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ บริการเช่าเครื่องระยะไกล บริการสืบค้นข้อมูล และบริการข่าวสารบนเครือข่าย แล้วได้ประโยชน์ในการใช้บริการทางด้านใด

5. ปัญหาจากการใช้อินเทอร์เน็ต หมายถึง ข้อจำกัดหรืออุปสรรคที่มีผลต่อการดำเนินงานของบุคลากรที่พบในการใช้อินเทอร์เน็ต และที่เห็นว่าควรมีการปรับปรุงแก้ไข

6. ความต้องการจากการใช้อินเทอร์เน็ต หมายถึง สิ่งที่ยากให้มีในห้องสมุด เพื่อให้การทำงานเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว ได้แก่ ความต้องการทางด้านความรู้ ด้านฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์

7. งาน หมายถึง หน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละงานของห้องสมุด มี 6 งาน ดังนี้

7.1 งานจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ

7.2 งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ

7.3 งานวารสารและสิ่งพิมพ์

7.4 งานโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์

7.5 งานบริการสารสนเทศ

7.6 งานอื่น ๆ

8. งานอื่น ๆ หมายถึง งานธุรการ และงานซ่อมบำรุง
9. การใช้อินเทอร์เน็ต หมายถึง สภาพการใช้อินเทอร์เน็ต ประโยชน์ ปัญหา และความต้องการจากการใช้อินเทอร์เน็ตของบุคลากรในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
10. ปริมณฑล หมายถึง จังหวัดในที่มีอาณาเขตพื้นที่ล้อมรอบเขต กรุงเทพมหานคร มีทั้งหมด 4 จังหวัดคือ สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี และนครปฐม
11. สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล หมายถึง สถาบันการศึกษาที่เปิดสอนถึงระดับปริญญาตรีที่มีที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล มีจำนวน 28 สถาบัน (ภาคผนวก)